

BIBLIOMETRIJOS VIETA INFORMACIJOS MOKSLŲ SISTEMOJE

Ona Voverienė

Pastaruoju metu visame pasaulyje suaktyvėjo dėmesys mokslo metodologijos problemoms. Ir tai suprantama. Pasaulyje, ir ypač pokomunistinėse valstybėse, permąstomos nusistovėjusios mokslo paradigmos, ieškoma naujų tyrinėjimo aspektų, siekiant suteikti daugeliui mokslo šakų naują kokybę, teorinį brandumą, fundamentalumą. Metodologinis tyrimų aspektas šiuo tikslu itin konstruktyvus. Vienas jo uždavinių ir yra kritinis teorijų ir apskritai mokslo rezultatų įvertinimas, silpnųjų teorijos vietų, teiginių išaiškinimas, siekiant juos rekonstruoti, patobulinti.

Įvairiose mokslo šakose, ypač naujose, sukaupti didžiuliai empirinių duomenų masyvai, bręsta būtinybė juos teorizuoti, tobulinti pažinimo metodus ir formas, gryninti ir norminti atskirų mokslo šakų pagrindinių sąvokų sistemas, siekti jose esminių rezultatų, suteikti joms teorinį ir metodologinį fundamentalumą. Sparčiai kuriasi įvairių mokslo šakų metodologijos.

Jau beveik visuotinai pripažįstama, kad mokslo šakos metodologija yra integrali, neatskiriama bet kurios mokslo šakos struktūrinė dalis, kaip ir jos teorija, istorija, metodika ir organizavimas. Kol mokslo šaka neturi savo metodologijos, abejojama (ir pagrįstai) dėl jos mokslinio statuso ir vietos mokslų sistemoje.

Bet kurios mokslo šakos metodologija laikoma susiformavusia, kai: 1) joje yra identifikuotas vienas ar keli specialieji metodai; 2) joje būna sukurta ir mokslškai pagrįsta bendramokslinių ir filosofinių požiūrių sistema ir metodų sistema, teikianti galimybę refleksuoti, kritiškai vertinti jos dalyką, jos pagrindinių sąvokų sistemą, kitus rezultatus; 3) veikla pripažįstama metodologijos pamatu, o metodologijos pagrindine funkcija pripažįstama teori-

jos, metodų sistemos ir pažinimo proceso organizavimo tobulinimas, siekiant atskleisti mokslo šakos dėsnius, jos reiškinių esmines savybes, netobulas pakeisti tobulesnėmis, pertvarkyti ir patobulinti veiklą.

Taigi mokslo šakos metodologija laikoma susiformavusia tada, kai joje susiformuoja filosofinis ir bendramokslinis pažinimo lygmuo, jungiantis bendramokslines sąvokas, kategorijas, dėsnius ir metodus bei požiūrius, ir specialusis lygmuo, apimantis specialiuosius tos mokslo šakos metodus, jų teoriją, istoriją ir sistemą.

Kiekvienas iš minėtų metodologijos ir pažinimo lygmenų atlieka tik jam būdingas specifines funkcijas. Filosofinis pažinimo lygmuo orientuoja mokslininkus mokslo žinių sistemoje, disciplinuoja kūrybinę mintį jos raidoje, mokslo žinių perėmime iš ankstesnių kartų ir amžininkų, jos raidoje konkrečiame istoriniame fone, bendroje mokslo normų ir reikalavimų sistemoje.

Pagrindinė bendramokslinio pažinimo lygmens funkcija – kritinė, vertinimo ir taisymo. Jos pagrindinis objektas – veikla, kurios procese sukuriamos mokslo žinios, tos veiklos formų, metodų ir rezultatų analizė. Mokslo šakoje šis metodologijos lygmuo reiškiasi kaip svarbiausia jos savimonės struktūrinė dalis, efektyviausia priemonė mokslo šakos teorijai rekonstruoti ir ją patobulinti.

Specialiojo pažinimo lygmens pagrindinis uždavinys – ne tik išanalizuoti ir pritaikyti konkrečiai mokslo šakai arba sukurti naujų metodų sistemą, bet ir pagrįsti tos ar kitos mokslo šakos vietą mokslų sistemoje, identifikuoti specifinius tos mokslo šakos dėsnius ir dėsningumus, jos tyrimo objektų esmines savybes bei būtinus vidinius ryšius, t. y. tuos dalykus, kurie skiria vieną mokslo šaką nuo kitos, identifikuoja tos mokslo šakos originalumą.

Esminę prasmę turi reikalavimai, keliami specialiesiems tyrimo metodams. Tiems reikalavimams pagrįsti ir suformuluoti didžiulę reikšmę turėjo mokslotyrininkų A. Pričardo, D. Praisio, J. Garfildo, B. Grifito, H. Smolo, S. Lavani darbai.

Tyrimo metodas tampa specialiuoju tada, kai 1) taikomas tirti objektams, įeinantiems į mokslo šakos dalyko kompetenciją;

2) tiriant tuo metodu atskleidžiami mokslo šakos dėsniai ir dėsningumai arba esminės daiktų ir reiškinių savybės ir ryšiai tarp jų;
 3) naudojant tuos dėsnius ir dėsningumus arba esmines daiktų ir reiškinių savybes, arba ryšius tarp jų patobulinama mokslo šakos teorija ir praktika [6; 7].

Kiekviena mokslo šaka yra suinteresuota kuo greičiau pasiekti savo teorinį brandumą, suformuoti jos pagrindinių sąvokų sistemą, atskleisti dėsnius ir dėsningumus, sukurti savo metodologiją. Informacijos mokslai irgi to siekia. Bibliometrija galėtų tapti vieno iš informacijos mokslų metodologijos struktūriniu dalimi. Kurio iš jų?

Kaip jau rašėme ankstesniuose straipsniuose [8; 9] pirmasis šią problemą ėmėsi spręsti vokiečių mokslininkas M. Bonitas (Bonitz). Jo nuomone:

– *bibliometrija* – tai bibliotekininkystės metodologinė subdisciplina, apimanti matematinių ir statistinių metodų kompleksą, naudojama moksliniams ir nemoksliniams dokumentams bei bibliotekų tinklams analizuoti ir optimizuoti;

– *informatika* – tai informatikos metodologinė subdisciplina, apimanti matematinių ir statistinių metodų kompleksą, naudojama informatikos reiškiniams – informacinėms kalboms, informacinėms sistemoms, komunikacijos sistemoms, informacinių sistemų tinklams ir t. t. tirti ir optimizuoti;

– *mokslo metrika* – tai kompleksas matematinių ir statistinių metodų naudojamų mokslo kadro, mokslo ekonomikos, mokslo istorijos ir kitų mokslo reiškinių parametrams tirti, jos raidos perspektyvoms nustatyti [1].

Nė vienam iš autorių, vėliau įsijungusių į šios krypties tyrinėjimus, nekilo abejonių dėl mokslo metrikos. Ji visuotinai pripažinta mokslo tyrimo metodologijos struktūriniu dalimi.

Liko neišspręsta informatikos ir bibliometrijos vietos mokslų sistemoje problema.

Ispanų tyrinėtojo A. Laros nuomone, sąvoka “informatika” – matematinių ir statistinių metodų taikymas informacijos reiški-

niams tirti – yra žymiai platesnė. Ji apima ir bibliometriją, kurios objektas yra publikacijos, ir dokumentinę sociometriją. Jos objektas yra tų publikacijų autoriai [2]. Lenkijos mokslininkė B. Stefaniak, nesigilindama į metodologijos problemas, bibliometriniiais tyrimais vadina kiekybinius mokslinės techninės informacijos tyrimus [16].

1985 metais į problemos sprendimą įsijungusi ir Lietuvos autorė O. Voverienė, diskutuodama su M. Bonicu ir remdamasi informatikoje, bibliotekininkystėje ir bibliografijoje atliktų bibliometrinių tyrimų analize, jam priešpastatė tokius argumentus:

1) didžioji dalis analizuojamų straipsnių (68,4%) buvo publikuoti specialioje informatikos literatūroje;

2) bibliometriniai metodai (citavimo analizė, prioriteto skyrimo metodas, referatinių žurnalų analizė, pačių mokslinių žurnalų analizė ir t. t.) daugiausiai buvo naudojami informatikos problematikai tyrinėti (41,7%);

3) bibliometriniai metodai buvo naudojami tiriant tik vieną informacijos rūšį – mokslinę informaciją. Mokslinė informacija tuo metu buvo viena iš informatikos tyrimo objektų. Naudojant bibliometrinius metodus buvo atskleisti empiriniai informatikos dėsniai – mokslinės informacijos augimo eksponente, mokslinės informacijos senėjimo ir mokslinės informacijos išsisklaidymo (Bredfordo) dėsnis. Šie dėsniai ir dėsningumai patikrinti praktiškai ir naudojami jai tobulinti.

Remdamasi šiais argumentais, autorė padarė išvadą, kad bibliometrija yra informatikos metodologijos struktūrinė dalis [10].

Tuo metu tai buvo įtikinama. Tačiau po kelerių metų, informatikai pakeitus savo paradigmą, ir vėl iškilo bibliometrijos vietos mokslų sistemoje problema. Reikėjo grįžti prie problemos ištakų.

1991 metais Minske pasirodė V. Lazarevo straipsnis “Bibliometrija”, kuriame apžvelgęs iki jo buvusius tyrimus autorius tvirtina, kad remiantis pagrindinėmis mokslo šakų metodologijos nuostatomis, bibliometrija yra bibliografijos mokslo struktūrinė dalis [13]. Jo argumentai:

1) A. Pričardas terminą “bibliometrija” į mokslo apyvartą įvedė vietoje termino “statistinė bibliografija”;

2) jos tyrimo objektas buvo bibliografinė informacija;

3) Bredfordo, mokslinės informacijos augimo eksponente ir senėjimo dėsniai buvo atskleisti remiantis mokslinių dokumentų bibliografinėmis charakteristikomis (bibliografinėmis rodyklėmis, referatų srautų analize, citatų indeksais ir t. t.) [13].

Todėl visiškai teisingas buvo D. Teplovas tuos dėsnius vadindamas bibliografijos dėsniais [18]. (Vėliau tą kategoriškai paneigė O. Koršunovas.)

Taigi atrodytų, kad dabartinėje informacijos mokslų sistemoje bibliografijos mokslas yra labiausiai subrendęs, turintis savo teoriją, istoriją, metodologiją ir organizavimą. Tačiau šios idėjos dabartiniame bibliografijos moksle O. Koršunovo idėjų įtakoje netoleruojamos. Antra vertus, pasaulis nepripažįsta bibliografijos mokslo. Jis tapo vienos, nors ir didelės, šalies mokslu. Vakaruose plėtojamas dokumentacijos mokslas. Taigi paties bibliografijos mokslo vieta mokslų sistemoje pasaulio kontekste yra problematiška.

1988 metais pasirodžiusioje V. Gorkovos monografijoje remiama M. Bonico koncepcija, ir bibliometrija vadinama sudėtine bibliotekininkystės dalimi, matematinių ir statistinių metodų visuma, naudojama “dokumentų kiekybinėms charakteristikoms vertinti, siekiant patobulinti bibliotekų veiklą” [12, 6–7].

Be jokios abejonės, bibliometriniai metodai gali būti naudojami bibliotekininkystėje. Tačiau kitas klausimas, ar bibliometrija gali tapti bibliotekininkystės metodologijos struktūrine dalimi. Kad ji taptų tokia, bibliotekininkystei reikėtų turėti bibliometriniais metodais atskleistus dėsnius ir dėsningumus.

Remiantis paskutiniaisiais bibliotekininkystės mokslo terminų žodynais, išleistais Rusijoje (jie naudojami ir Lietuvoje, kadangi čia bibliotekininkystės mokslas dar tebėra vystykluose), bibliotekininkystės mokslas yra apibrėžiamas kaip mokslas apie bibliotekinę veiklą, jos dėsningumus, bibliotekų sistemos raidos, funkcionavimo ir formavimosi principus bei bibliotekų sąveiką įvairiais

aspektais (Bibliotekininkystė: Terminų žodynas. – M., 1986, rus. k.). Jeigu tikėtume šiuo apibrėžimu, tai bibliotekininkystė nieko bendro neturi su dokumentais, kadangi jie neįeina į jos dalyko kompetenciją. Tiriant bibliotekų veiklą, sistemą ir sąveiką iki šiol neatskleisti jokie dėsniai ir dėsningumai. Taigi bibliotekininkystė neturi jokių specialiųjų metodų ir negali turėti savo metodologijos, o tik naudojasi kitų mokslų metodais.

Jeigu bibliometrija taptų bibliotekininkystės mokslo struktūrine dalimi, tada reikėtų tikslinti bibliotekininkystės mokslo dalyką ir apibrėžimą. Vienas iš variantų galėtų būti toks: bibliotekininkystė – tai mokslas apie visų rūšių dokumentų bendrąsias savybes ir struktūrą, bibliotekinę veiklą ir visuomenės aptarnavimą dokumentais ir informacija [9]. Šiuo atveju į dokumentų struktūrą įeitų ir visi moksliniai dokumentai, buvę informatikos tyrimo objektu. Taip bibliotekininkystė, susiklosčius tam palankioms socialinėms ir ekonominėms aplinkybėms, perėmusi iš buvusių mokslinės techninės informacijos tarnybų jų informacinės veiklos ir informacinio aptarnavimo funkcijas, perimtų ir svarbiausius informatikos teorinius rezultatus, jos sąvokų sistemą (tą ji jau padarė), informacinių procesų automatizavimo patyrimą (tą irgi jau padarė) ir, svarbiausia, dokumentacijos ir informatikos mokslų atskleistus dėsnius ir dėsningumus bei informatikos tyrimų metodologiją. Taip ji įgytų visas susiformavusiam mokslui būtinas struktūrines dalis – teoriją, istoriją, metodologiją ir organizavimą, t. y. teorinį brandumą, fundamentalumą – savybes, apie kurias daugelį dešimtmečių svajojo bibliotekininkystės teoretikai Š. Ranganatanas, Dž. Šira ir kiti.

Beje, Rusijos bibliotekininkystės mokslas kaip tik ir eina tuo keliu. Dar 1981 metais vienas žymiausių Rusijos bibliotekininkystės teoretikų J. Stolarovas savo monografijoje “Biblioteka. Struktūrinis-funkcinis požiūris” suformavo naują bibliotekininkystės paradigmą, pagal kurią bibliotekininkystės objektas – tai **dokumentų**, skaitytojų, bibliotekininkų ir materialinės techninės bazės visuma [17].

1983 metais Lietuvoje išleistame “Mokslinės ir techninės informacijos terminų žodyne” vietoje termino bibliotekininkystė naudojami terminai “bibliotekų mokslas”, “bibliotekotyra”, ir jie apibrėžiami kaip “mokslo šaka, nagrinėjanti spaudinių ir kitų dokumentų naudojimo sistemas, tinklus, formas bei būdus” [4, 21].

Šią bibliotekininkystės paradigmą patobulino Rusijos mokslininkas V. Leonovas. Nors jis pristato ją kaip naują bibliotekininkystės paradigmą, mums atrodo, kad ji yra anksčiau minėtų koncepcijų [4, 17] patobulintas variantas. Pagal V. Leonovo siūlomą koncepciją, bibliotekų mokslo tyrimo objektas yra ne biblioteka, kaip socialinė institucija, o pats dokumentinės komunikacijos sistemos bibliotekinis procesas [14, 124]. Šią bibliotekininkystės paradigmą autorius vadina “procesine” arba “kuriančiąja” ir priešpastato ją buvusiai funkciniai paradigmai. Procesinėje paradigmoje autorius išskiria 4 pagrindinius procesus: 1) fondų formavimą, 2) bibliografavimą (bibliografinės informacijos rengimą), 3) bibliotekinių-bibliografinių aptarnavimą, 4) fondų ir pastatų išsaugojimą. Visą paradigmą vainikuoja autoriaus pateiktas apibrėžimas, kad biblioteka, visų pirma ir svarbiausia, “yra žmonijos dokumentinė atmintis”, kuri gali būti fiksuota įvairiausiose laikmenose [14, 129]. Bibliotekų mokslo pagrindiniais uždaviniais autorius laiko: 1) atrasti optimalų santykį tarp memorialinės ir informacinės funkcijos ir 2) sukurti bibliotekinę aplinką, palankią socialinei komunikacijai.

Akademikas N. Nikolskis, dalyvavęs Rusijos Mokslų Akademijos posėdyje, kur buvo svarstoma ši bibliotekų mokslo koncepcija, pritarė jos pagrindinėms nuostatoms, ypač akcentuodamas bibliotekų memorialinę funkciją, kuri yra taip pat viena svarbiausių visam mokslui ir socialinei žmonių atminčiai. Tačiau jis pažymėjo, kad ir ši bibliotekininkystės paradigma dar neprilygsta Vakarų bibliotekų teorijai ir praktikai informacinės funkcijos sprendimu ir realizavimu. Be to, kaip tik ten bibliotekų fondų bazėje gimė naujas mokslas mokslotyra, kuri, beje, savo tyrimuose plačiausiai naudoja ir Rusijos bibliotekose formuojamus publikacijų srautus [14, 134].

Akad. N. Nikolskio iškeltos problemos buvo nagrinėjamos O. Voverienės sėkmingai apgintame habilitaciniame darbe “Informatikos teorija – bibliotekinių ir bibliografų profesinio rengimo metodologinis pamatas”. Čia informacinė bibliotekų funkcija buvo praturtinta faktografiniu aptarnavimu, perimtu iš mokslinės techninės informacijos tarnybų, nepaneigiant, o atvirksčiai, skatinant bibliotekinių ir bibliografinių procesų automatizacijos būtinybę; pagrįstos socialinės komunikacijos tyrimų optimalios galimybės, panaudojant mokslotyros laimėjimus ir bibliometrijos metodus publikacijų srautams bibliotekose tirti [11].

Taigi bibliotekų mokslui, jo plėtrai ir ilgiausiai jo gyvavimo perspektyvai – kelias atviras ir palankus. Tenka tik apgailestauti, kad Lietuvoje šis mokslas marinuojamas ir jau baigiamas palaidoti. 1990–1994 metais bibliotekinėje spaudoje (įskaitant mokymo priemonę) buvo paskelbtos 143 publikacijos. 1990 metais jų buvo paskelbta 32, 1991 m. – 30, 1992 m. – 27, 1993 m. – 30, 1994 m. tik 20. Iš tų publikacijų dauguma (53) skirtos bibliotekų praktikos problemoms, 20 – LBD, 17 – UDK lentelių taikymui ir tik 12 bibliotekų mokslo problemoms. 1994 metais atlikta žurnalo “Tarp knygų” citavimo analizė parodė, kad čia per visus 1993 metus tarp 90 cituotų autorių tik 5 dirbantys bibliotekininkystės ir knygotyros srityje (Š. Ranganatanas, L. Vladimirovas, D. Kauras, O. Voverienė ir O. Vilkinė). Visi kiti – literatai, kitų sričių specialistai. Taigi bibliotekinė spauda jau prarasta, ir bibliometrija Lietuvos bibliotekininkystės moksle, bent jau šiuo metu, perspektyvos neturi.

Ar turi bibliometrija perspektyvą informologijos moksle? Jeigu ši nauja informacijos mokslo paradigma nusistovės kaip “Information and Library Science”, kaip “mokslas apie informaciją, jos prigimtį, struktūrą ir savybes bei informacijos resursų naudojimo ir valdymo tobulinimo galimybes” [8, 69] integruojantis ir bibliotekininkystės bei bibliografijos mokslo šakas, tai bibliometrija jame turės perspektyvą. V. Lazarevas ir vokiečių mokslininkas D. Šmidmajeris bibliometriją laiko viena iš efektyviausių informacijos mokslų integravimo į vieną sistemą priemonių, rem-

damiesi tuo, kad bibliometriniai metodai yra plačiai naudojami visose informacijos mokslinėse disciplinose [5; 13]. Šiuo atveju sąvoka “informacija” suprantama kaip daugiareikšmė, reiškianti ir dokumentą, ir bibliografinę informaciją, ir kitas informacijos rūšis pagal įvairiausias visuomeninės veiklos ir mokslo sritis ir informacijos fiksavimo laikmenose būdus. Bibliometrija čia bus suprantama kaip visų informacijos srautų matematinų ir statistinių tyrimo metodų visuma. Tiriant mokslinės informacijos srautus bibliometriniais metodais gauti rezultatai ir tyrimų metodikos galėtų tapti etalonais, tiriant kitų informacijos rūšių srautus.

Tačiau, jeigu informologiją laikysime visos informacijos mokslų sistemos (bibliotekininkystės mokslo, bibliografijos mokslo, dokumentacijos mokslo, informatikos paradigmos iki 1983 metų ir kt.) sukaupytų žinių ir rezultatų apibendrinančiu mokslu, tai bibliometriniais metodais gauti rezultatai žemesniame eksperimentiniame lygmenyje (visų išvardintų mokslinių disciplinų; A. Sokolovas jas vadina konkrečiomis [15]) žymiai kokybiškiau, pasitelkiant visų minėtų mokslinių disciplinų laimėjimus, galės būti apibendrinti informologijos lygmenyje. Pagrindinės taip suprantamos informologijos funkcijos turėtų būti: metateorinė, bendramokslinė, pasaulėžiūrinė, transliacinė, komunikacinė [5], o pagrindiniai jos tyrimo metodai – loginiai bendramoksliniai ir filosofiniai. Šiuo atveju bibliometrija informologijoje neturėtų jokių perspektyvų, nes jos metodai taikytini tik konkrečiose mokslo šakose.

Galima ir dar viena informologijos paradigma – filosofinė semantinė, orientuota į “informacijos” sąvokos turinio mokslinį atskleidimą ir jos vienareikšmiškumo nustatymą. Kaip jau minėjome, dabar ši sąvoka yra daugiareikšmė. Vienas didžiausių mokslo, siekiančio tikslumo ir objektyvumo, siekinių visuomet yra jo pagrindinių sąvokų preciziškumas, vienareikšmiškumas. Informacijos moksluose sąvokai “informacija” turėtų būti teikiama konkreti prasmė, t. y. ji turėtų būti faktografinė, suprantama kaip konkrečios žinios. Tokios informacijos srautų tyrimo objektai – reikšminiai žodžiai ir leksinės grupės. Matematinų ir statis-

tinių metodų taikymas tokioms leksinėms grupėms arba reikšminių žodžių srautams tirti jau laikytinas ne bibliometriniu, o informetriniu, nes jis susijęs ne su dokumento bibliografinė charakteristika, o su konkrečiu dokumento turiniu, perteikiamu reikšminiais žodžiais ir leksinėmis grupėmis. Tokius tyrimus Lietuvoje buvo pradėjusios A. Gerulaitytė, O. Voverienė, A. Miežinienė [3; 9]. Gaila, kad jie netęsimi.

Apibendrinant straipsnyje išdėstytas mintis galima teigti:

1. Bibliometrija – tai matematinių ir statistinių metodų visuma, naudojama dokumentų bibliografinėms charakteristikoms tirti. Svarbiausias bibliometrijos tikslas – atskleisti mokslo dėsnius ir dėsningumus, patobulinti mokslo šaką.

2. Tokie dėsniai ir dėsningumai tiriant dokumentų bibliografinės charakteristikas arba jų fragmentus yra atskleisti. Tai mokslinės informacijos augimo eksponente, mokslinės informacijos išskaidymo (Bredfordo) ir mokslinės informacijos senėjimo dėsniai ir dėsningumai. Bibliometriniai metodai, kuriais tie dėsniai buvo atskleisti, buvo vadinami informatikos (senosios jos paradigmos, kurios tyrimo objektas buvo mokslinė informacija) specialiaisiais metodais.

3. Viena iš priežasčių, dėl kurių informatika pakeitė savo paradigmą, buvo ta, kad informatika per keletą dešimtmečių neišsprendė savo pagrindinio uždavinio – neatskleidė informacijos esmės. Sąvoka “informacija” kaip buvo iki informatikos atsiradimo, taip ir po jos paradigmos pakeitimo išliko daugiareikšmė, prioritetą teikiant jos dokumentinei-bibliografinėi sampratai. Minti dėsniai ir dėsningumai atskleisti remiantis ne dokumentų turiniu, o jų bibliografinėmis charakteristikomis, t. y. bibliografinė informacija. Todėl bibliometrija yra artimiausia bibliografijos mokslui.

4. Bibliometrija galėtų tapti ir bibliotekininkystės metodologijos struktūrine dalimi tuo atveju, jeigu būtų pakeista jos paradigma ir ji taptų mokslu, tiriančiu biblioteką, kaip socialinę instituciją ir jos funkcionavimo tobulinimo galimybes dokumentinės

ir socialinės komunikacijos sistemoje, t. y. jeigu ji turėtų pakankamai aspiracijų tapti fundamentaliu teoriniu mokslu.

5. Bibliometrija galėtų tapti ir informologijos mokslo metodologijos struktūrine dalimi tuo atveju, jeigu informologijos mokslas būtų suprantamas kaip “mokslas apie informaciją, jos prigimtį, struktūrą ir savybes bei informacijos naudojimo ir valdymo tobulinimo galimybes”, t. y., jeigu jis būtų suprantamas kaip “Information and Library Science”, ir į jį būtų integruotos bibliotekininkystės, bibliografijos ir kitos informacijos mokslų šakos.

LITERATŪRA

1. Bonitz M. Scientometrie. Bibliometrie. Informetrie // Zentralblatt für Bibliothekswesen. – 1982. – Bd. 98, Hf. I. – S. 19–24.
2. Lara A. Precisiones en torno a la delimitation conceptual entre ciencologie, cientometria, informetria, bibliometria y sociometria documentaria // Rev. Esp. Doc. Cient. – 1983. – V. 6, N 4. – S. 333–340.
3. Miežinienė A. Bibliotekininkystės specialistų mokymo turinio tyrimas // Bibliotekų darbas. – 1988. – N 10. – P. 18–20.
4. Mokslinės techninės informacijos terminų žodynas / Sudarė A. Trečiokaitė. – V., 1983. – 227 p.
5. Schmidmaier A. D. Application of Bibliometrics in Technical University Libraries: Developing Library Effectiveness for the Next Decade // Proceedings of the 7th meeting IATULL, Leuven, 1977, 16-17 May. – Goeteborg, 1978. – P. 129–135.
6. Voverienė O. Informatikos teorija ir metodologija. – V.: VU, 1985. – 123 p.
7. Voverienė O. Informatikos metodologija. – V.: VU, 1990. – 97 p.
8. Voverienė O. Informologija. Jos ryšiai ir sąveika su dokumentacijos mokslu ir informatika // Informacijos mokslai. – 1995. – N 3. – P. 61–70.
9. Voverienė O., Trumpienė A. Bibliometrija. Mokslo metrika. Informetrika. Jų ryšiai ir sąveika // Mokslo Lietuva. – 1994. – N 9. – P. 5; 1994. – N 10. – P. 6.
10. Воверене О. Библиометрия – структурная часть методологии информатики // НТИ. Сер. I. – 1985. – № 7. – С. 1–5.
11. Воверене О. Теория информатики как методологическая основа профессиональной подготовки библиотекарей и библиографов: Авторреф. дисс. д-ра пед. наук. – Вильнюс, 1992. – 40 с.
12. Горький В. И. Информетрия: Количественные методы в научно-технической информации. – М.: ВИНТИ, 1988. – 328 с.

13. Лазарев В. Библиометрия // Вопросы теории и методики библиографии. – 1991. – № 12. – С. 3–18.
14. Леонов В. П. Библиотечно-библиографические процессы в системе научных коммуникаций. – Санкт-Петербург: БАН, 1995. – 139 с.
15. Соколов А. В. Информационный подход к документальной коммуникации: Учебное пособие. – Л.: ЛГИК, 1988. – 86 с.
16. Стефаниак Б. Библиометрические и наукометрические исследования польской научно-технической литературы с помощью баз данных капиталистических стран // НТИ. Сер. I. – 1983. – № 8. – С.19–24.
17. Столяров Ю. Н. Библиотека: структурно-функциональный подход. – М.: Книга, 1981. – 255 с.
18. Теплов Д. Ю. Развитие взглядов на предмет библиографии в работах отечественных библиографоведов // Труды/ЛГИК. – 1968. – № 19. – С. 205–234.

Iteikta 1996 m. kovo mėn.

THE PLACE OF BIBLIOMETRICS IN THE SYSTEM OF INFORMATION SCIENCES

Summary

It is almost universally recognized that the methodology of a scientific branch is an integral, inseparable part of that scientific branch together with its history, theory, and organisation. Until scientific branches are developing their own methodologies, their scientific status and place in the system of sciences remain questionable.

The aim of this article is to define the place of bibliometrics in the system of information sciences. Bibliometrics is a formal scientific subdiscipline, including the complexity of mathematical and statistical methods used to analyse the bibliographical characteristics of documents. There is given a review of literature in which this question was discussed. All different arguments are systematized, analysed, discussed, and made into a conclusion. In the meantime, it is impossible to define the place of bibliometrics in the system of information sciences, because bibliometrics is in rapid development and has no strict definitions.